

Како се, с једне стране, ближи датум једностраног проглашења независности Косова, а, с друге стране, полако отварају понуде за уставно преуређење Босне и Херцеговине, тако се - што је више могуће - на маргине помера могући утицај (само)проглашења независности Космета на ионако крхку политичку стабилност у босанскохерцеговачком троуглу Сарајево-Бањалука-Мостар.

Високи представник у БиХ Мирослав Лајчак поручује да «неће бити никакве механичке реакције», а из Брисела и Вашингтона уверавају да тај утицај неће резултовати међуетничким насиљем, односно да је та могућност мала, «осим ако Република Српска не предузме кораке ка отцепљењу од БиХ», како то, рецимо, елаборише директор америчких обавештајних служби Мајк Меконел у свом извештају Одбору америчког Сената за обавештајна питања од пре неколико дана. С друге стране, међутим, и сам Меконел у свом извештају примећује како су «суштинске разлике међу лидерима Бошњака и Срба у вези са структуром БиХ, праћене заоштреном реториком, довеле у неугодан положај већину реформи неопходних за приближавање земље НАТО-у и ЕУ».

(Не)скривене поруке независности Косова у БиХ

Већ на трагу овог запажања требало би да буде јасно да се у БиХ ништа лакше неће моћи пребродити суштинске разлике између Срба, Бошњака и Хрвата ни након што буде признато право косовских Алабанаца на самоопредељење у јужној србијанској покрајини. Напротив. Тај чин ће итекако имати одјека, и то најпре на политичке прилике у Босни и Херцеговини, што је можда најјасније наговестио политички вођа Бошњака Харис Силајџић.

Елем, Силајџићева порука, изречена у више наврата у последње време, да он одбија да преговара са Хрватима и Србима о «реформи» Устава БиХ све док не буде решен статус Космета - требало би да упућује и на Силајџићев циљ. Наиме, највећи део бошњачке политичке и интелектуалне елите уверен је да њихов политички и државни циљ - назван

«грађанском БиХ» - неће бити ближи остварењу све док на Космету буде владао «статус кво». Такво уверење почива на њиховој слободној процени да Брисел и Вашингтон не врше жесток политички притисак на Републику Српску - какав у Сарајеву прижељкују - како наводно не би истовремено иритирали Србе на два «фронта».

Став Брисела и Вашингтона о прекој потреби признавања већинске воље косовских Албанаца на Космету у Сарајеву се, углавном, доживљава као знак евроатлантске одлучности да се коначно сломе крила «великосрпској идеологији». Бошњачки политичари, притом, упадљиво избегавају да се баве и аргументима Србије о неповредивости међународних граница и политичким аргументима о легализацији «фактичког стању». Српски аргументи, ма колико да и бошњачким политичарима иду у прилог у расплету «босанског чвора», нису им прихватљиви јер су политички Бошњаци одлучили да у стопу следе оне европске земље и САД које не придају велику важност тим аргументима када је реч о Србији. А ова друга врста аргументације о легализацији «фактичког стања» потпуно им је неприхватљива, јер би прихватање таквог става у основи обеснажило постулат на којем они граде захтев за темељено уставно преуређење БиХ. А тај постулат не почива ни на «фактичком стању» у БиХ, уз то легализованом дејтонским Уставом БиХ, ни на фактичкој етнотеритори- јалној подели БиХ којој су и сами дали велики допринос - него само и искључиво на њиховој перцепцији последњег рата у БиХ. У тој осакаћеној перцепцији, «српска агресија на БиХ» и нелегитимност резултата «агресије» су једини «факти» који се не могу доводити у питање.

Зато ће из сарајевске перспективе, фактичко и формално сламање српске државе на Космету бити знак да у наредном периоду Бошњаци треба још снажније да потенцирају своје захтеве у правцу сламања и преосталог утицаја Србије на положај Срба у БиХ, односно сламања домицилног српског политичког утицаја на креирање државног оквира БиХ до потпуног обесмишљавања опстанка Републике Српске као државотворне јединице.

С друге стране, суочени са политичком забраном Брисела и Вашингтона на сопствено самоопредељење и претњом да ће бити кажњени ако за тим посегну, српски политичари, ипак, као последњи адут имају формалну могућност - дакле, никада уставом ограничену - за самоопредељењем као заштитним механизмом од бошњачких централистичких, односно унитаристичких захтева. Срби не морају чак ни инсистирати да та могућност буде формализована у будућим уставним амандманима, јер се - како је то уосталом признао и сам Силајџић - право на самоопредељење може црпети и из одговарајућих међународних докумената. Уколико заиста брину за сопствени положај, Срби, заправо, једино не би требало да пристану да им право на самоопредељење буде на било који начин ускраћено у Уставу БиХ, а то им, барем до сада, осим бошњачких

политичара нико није ни тражио.

Наравно, од српске политичке мудрости и постојаности зависиће добрим делом и исход бошњачких тежњи. У мери у којој се власти у Срби буду опирале изнојеној независности Косова, моћи ће и Срби у Бањалуци да се опирају централизацији БиХ, превасходно зарад сопственог опстанка. У томе ће, као и до сада, моћи искрено да се ослоне једино на званични Београд, под условом да власти у Србији, под тешким бременом изнојене независности Космета, привремено не изгубе вид и слух за искушења која следе њиховим сународницима западно од Дрине.

Можда им као олакшавајућа околност послужи знак да су и Брисел и Вашингтон прихватили фактичку етнотериторијалну поделу у БиХ, суочени с чињеницом да та подела у протеклом послератном периоду не само да није ослабила, него је и ојачала. А признање независног Косова само ће додатно учврстити ову чињеницу као незаобилазан аргумент приликом инсистирања ЕУ и САД на опстанку каквог-таквог државног оквира у БиХ. С друге стране, тешко је рећи да се иза тог евроатлантског захтева крије некаква дугорочна стратегија, изузев ако се под стратешким планирањем не подразумевају немушта бриселска обећања.

Утицај «европске» пилићарске политике у БиХ

Међутим, управо због немушних израза из бирократског језика европске престонице још задуго ће бити нејасна будућност и Републике Српске и Босне и Херцеговине. Посебно ће бити интересантно пратити - а ту се тек никако неће моћи избећи паралеле - какву ће улогу имати канцеларија изасланика ЕУ на Космету у поређењу са двоструком улогом коју има Мирослав Лајчак у БиХ, као специјални изасланик ЕУ и високи представник УН. Можда ће баш на том примеру бити јасније да ЕУ има некакву стратегију на Космету - макар је назвали и погрешном - а да у БиХ Европска унија нема ама баш никакву стратегију, већ једино вуче нејасне тактичке потезе, при чему се Лајчакова «европска овлашћења» преплићу са « УН овлашћењима» и тиме обесмишљава- ју једна друге. Напокон, тиме се ствара до сада невиђена забуна у политичком животу једне земље и - што да не рећи - отвара широк простор за закулисне политичке потезе из Брисела и Вашингтона.

Реч је о чудној мешавини међународног управитељства којем се више не зна ни почетак ни крај. У том хаосу остаће још пуно простора Србима да сумњају у намере међународних

управника у погледу изградње «функционалне БиХ». Кад се тим сумњама придода емоционално незадовољство због губитка Космета, онда није неизбежна ни фрустрација читавих генерација Срба својим положајем у БиХ, тим пре што се опстанак РС буде чешће - на овај или онај начин - доводио у питање. Зато нипошто не треба искључити могућност да се већ убрзо по проглашењу независног Косова у Републици Српској појаве још неки покрети за осамостаљење РС, поред већ постојећих организација које су до сада глатко скупиле око 50 000 потписа за одржавање референдума о издвајању РС из БиХ. Невоља је што та петиција - као ни све друге које се буду накнадно појављивале - не може да уђе у скупштинску процедуру услед фактичке забране међународних чиновника. Ти чиновници, наиме, добро знају да би Срби, пошто им из Брисела и Вашингтона не гарантују опстанак РС, када би им се допустило да слободно одлучују о свом статусу - неизвесну будућност у БиХ радије заменили за какву-такву самосталност наслоњену на Србију.

Како, дакле, такав расплет сада није могућ - и питање је да ли ће и када бити могућ - Србима преостаје да предстојеће године политичке борбе - а можда и деценије - посвете очувању степена самосталности који су добили Дејтонским споразумом. С тим да се, поред очувања основних елемената националне самосталности, у том периоду подједнако посвете развоју демократских институција и, посебно, редистрибуцији социјалне правде. Елем, армији социјално незадовољних или транзитивних губитника међу Србима у РС неће бити могуће још дуго објашњавати да, зарад опстанка РС, њихов социјални статус још неко време треба да буде за степен ниже на листи националних приоритета.

Уколико садашња српска политичка елита не успе да изгради избалансирану политику на темељу подједнаког уважавања свих ових приоритета, у догледно време Србе би могло да захвати озбиљно политичко раслојавање у којем ће јачати и десни и леви екстремизам.

С друге стране, и у Сарајеву ће, поред социјалног, расти политичко незадовољство међу Бошњацима, уколико њихова очекивања после независности Косова не буду брже испуњавана него до сада. Утолико ће и Вашингтон, а поготово Брисел бити на већој муци. На то нам одлично указује и колапс политичких преговора о реформи полицијских снага у БиХ по захтеву из Брисела након што је СДА изненада одбила да финализује «Мостарску декларацију» о «реформи» полиције. Готово на исти начин као пре скоро две године, када су због политичких подела међу Бошњацима и Хрватима пропали уставни амандмани, тако сада прети крах «полицијске реформе», с тим да једини допринос томе дају Бошњаци. Но, бошњачке разлике за домаће прилике нису тако велике колико су велике концептуалне сличности између Хариса Силајџића и Сулејмана Тихића. Та «реформа» пропада само због тога што Тихић тврди да се понуђеним

предлогом «легализују ентитетске и кантоналне полиције», а Силајџић тврди да ће те исте полицијске снаге нестати кад буде израђен нови устав. На страну што ниједан од водећих бошњачких политичара није у праву: ентитетске и кантоналне полиције до даљњег остају јер су уставом легализоване, а да ли ће нестати или не зависиће искључиво од евентуалног политичког договора Срба, Бошњака и Хрвата о уставним променама.

Читава ова заврзлама је настала управо због оног немуштог бриселског језика. Истина, Лајчак јавно оптужује Тихића што не поштује политички договор из Мостара, али кад Тихић одговара да се, у ствари, у законским предлозима не поштује тај договор, Лајчак не потврђује ставове српских и хрватских политичара да «јединствена полицијска структура БиХ» подразумева изградњу нових полицијских институција на нивоу БиХ и координацију са ентитетским и кантоналним полицијским агенцијама, а не централизацију полицијских снага строго по вертикали чији се врх налази у Сарајеву.

Дакле, по старом лошем обичају Брисел и његови изасланици избегавају да се јасно изјасне о спорним питањима, иако управо ЕУ испоставља оквире за реформе у БиХ. Када би то чинили, онда би у БиХ сви били начисто: и политичари и грађани. Па би се онда јасно могли и изјаснити да ли су за «европска решења» или нису, што ваљда и спада у елементарна демократска права. Овако, мало слободније би се могло рећи да домаћи политичари имају посла са једном «европском» пилићарском политиком, па је и од њих тешко очекивати да се понашају другачије.

Онда не треба превише да нас чуди и кад премијер РС Милорад Додик изађе у јавност да «у својству грађанина, а не премијера» поручи да је против једностраног проглашења независности Космета, али да «он лично мисли да је најбоље Космет поделити», тако да, је ли, северни део покрајине «остане Србији», а да «остали део буде независан, с гаранцијама за Србе и српске светиње». Кад један српски премијер, па макар и «у својству грађанина», неколико пута пошаље ову поруку, могло би се помислити или да се иза ње крије нека озбиљна политичка намера или да је реч само о пустој лакомислености обичног «грађанина». Но, како би озбиљна политичка намера ваљда подразумевала став да подела Космета за собом вуче и евентуалну поделу БиХ, остаје да се питамо да ли је премијер можда мислио баш на то - али није смео да каже - или је, пак, реч о двострукој лакомислености, у којој премијер РС најављује оно што до сада нико није: да, рецимо, призна и «останак» севера Косова у Србији и остатак Космета као независну државу. Па да онда, рецимо, крене у дипломатску офанзиву за признање Републике Српске као независне државе...

Независно Косово - нови извор нестабилности БиХ

Пише: Слободан Дурмановић
недеља, 10 фебруар 2008 15:17

Када се, међутим, мало удаљимо од ових опсервација и Додикове лакомислености, опет остају озбиљна питања које Републици Српској и Босни и Херцеговини носи независност Косова. Притом је најлакше решиво питање које гласи: да ли ће БиХ признати Косово ? То се неће догодити још задуго, због једнодушног званичног одречног одговора свих релеванатних српских политичара, а уколико то Бошњаци и Хрвати покушају сами да учине изазваће политичку кризу. Ваља се надати да никоме у Бриселу неће изненада пасти на памет да од њих то траже, не зато што им у Сарајеву и у Мостару не би изашли у сусрет - напротив - већ само зато што би још једно «европско» решење у БиХ доживело пропаст, а земља упала у још једну тешку кризу.

Можда би то представљало и сигуран путоказ ка пропасти БиХ, уколико та земља већ не клизи лагано у том смеру. Независно од независног Косова. Но, и под тим утицајем.